

Barat Vusal

AYB
Qazax filialının sədri,
Əməkdar İncəsənət
Xadimi

(Esse)

(əvvəli ötən sayımızda)

Qədim zamanlarda bir çox dağlarda mağaraları hökmdarların əmriylə insanlar (daş və qaya yonan ustalar) düzəltdilər.

Türkiyədəki Qoyeme və çindəki Dun-Xuan adlı yerdəki min mağara bu cür yaradılıb. Bataqlıqlarda yeraltı mağaralar olduğu da müəyyənləşdirilib.

"Qoca adamlar söyləyirdilər ki, 100 il öncə göy kişnəyib yer tərpənmək səbəbindən dağ uçub, mağara açılmış, görmüşlər ki, mağaranın içində qurumuş bədənlər, gözləri yumulu vəziyyətdə bir nəhəng rahat oturub. Saçı-saqqalı uzanıb üzünü və çiyini örtmüşdür.

Hökmdar səcdə etmək üçün getdi. Camaat yığıldı, hamı ehtiram göstərdi, gül səpdi, baş əydi. Hökmdar rahiblərə dedi:

-Bu necə adamdır?

Rahiblərdən biri söylədi:

-Bu dinin müqəddəs adamıdır.

O, Nirudatamabuni dyona girib (yəni düz və hərəkətsiz oturub.) Çox illər keçdiyindən onun saç-saqqalı uzanıbdır. Hökmdar "Oyatmaq olarmı?" deyər soruşdu.

Rahib söylədi:-Oyatmaq, qaldırmaq olar. Az-az yeməkdən zəifləmiş bədən ibadətindən duran kimi dağlar. Onun üçün əvvəlcə turş südlə bədəninə sürtmək gerəkdir. Ondən sonra sinc toxundursan oyanar, durar, dedi.

Hökmdar söylədi:

-Çox yaxşı dediniz... elə olacaq, indi dediyiniztək.

Əmr etdi, rahib dediyi turş südü onun bədəninə sürüb sinc toxundurdu. Elə bu vaxt müqəddəs ata gözünü açıb ətrafa baxdı və soruşdu:

-Siz kimsiniz?

Rahiblər cavab verdilər:

-Biz rahibik, müqəddəs ata!

Söylədi:-Onda mənəm baxşım tanrı Burxan Kesin harada olmağı əmr edir?

Ona dedilər:- çox zamanlar keçib.

O, dərinə köks ötürdü, yenə dedi:

-Şakimunu Tanrı Burxan səadətine çatıb ya yox?

Cavab verdilər:

-O, Burxan səadətine çatıb, baş bütllərə xas olan iş və hərəkətləri tamamilə icra edib Nirvanaya girdi.

Bu sözləri eşitdikcə rahib qaşlarını düynləyib üzünü turşudaraq əlləri ilə saçlarını götürüb yerindən qalxıb fövqalədə qüvvə ilə od yaratmış, öz bədənini yandırmış, qalmış sümükleri yerə düşmüş... Hökmdar və bütün icma onun

sümüklerinin qalıqlarını yığıb sütun düzəldib orada qoydular" (Uşar şəhərinin qərb tərəfindən 100 km. uzaqlıqda olan ucadək Mağara haqqdakı əhvalatdan.)

Göründüyü kimi, müqəddəs atanın bədənini mağarada onun ibadət halında olduğundan uzun müddət dağılmayıbmış. "Əshabi-kəhf" mağarası haqda Quranda deyilən ayələrdə də uzun zaman

mişdi ki, sənətə, sənətkara xəter toxunmasın!

Döyüşdə uduzsa da, onları sağ-salamat görəndə şah çox sevinib və deyib:

-Şükürlər olsun ki, mən iki sənətkarı hifz edə bildim.

Mağaralar müqəddəs olduğundan gerek onlara müqəddəs məqsədlə, amalla sığınasınmış. Yoxsa...

Davud Nəsinin "Cavanşir" romanında bir epizod belədir: Erməni əsilli bir cani Cavanşiri xəyanətlə öldürüb aradan çıxır. Azıx mağarasında gizlənmək istəyəndə mağara-

Mövlana Şeyx Əbuəbduləh Əli ibn Məhəmməd Bakuyi (Bakuyi) ömrünün axırlarında Şiraz şəhərinə yaxın bir dağın mağarasında guşənişinlik qəbul etmişdir"(A.A Bakixanov "Gülüstani-İrəm")

İbrahim bin Ədhəm həzrətləri 9 il mağarada yaşayıb. (Sultanlıqdan əl çəkəndən sonra) oradan isə Məkkəyə gedib.

Marağalı Əvhədi yazır:

Sən dində, əddə olsan Keyxosrov, Hikmətdə, bilikdə həm Nasir Xosrov,

Ana bətnidir, deyirlər, bəlkə düzdür? Özündən ayrılanları özünə çağırır yoxsa?!

...Qovduğu Gur (ov) mağaraya girdikdə şah da onun dalınca girir və bir daha geri qayıtmır. Nizamının "Yeddi Gözəl" əsərinin sonunda yer almış bu epizod. Əslində qovladığı Gur Bəhramın taleyi imiş, onu öz ardınca çəkib apararmış...

İsa Muğanna isə bu son səhnəni bir az fərqli şəkildə mənalandırır:

"Dastan"ın axırında Bəhram Gur "at"ını (Od-unu-Həqiqətini) "mağaraya" Bağ əra (Bağ işığına) çapır."

Kim bilir, bəlkə də?!

"...Keyxosrov şahadət gətirib yoxluq məscidində uyudu, getdi. Ləhrası hüzuruna çağırılıb yerinə keçirdi, padşah yaptı. Kəndisi bir mağaraya getdi."

Belə də düşüncələr olub.

Fikir verin: Adəmlə Həvva cənnətdən qovulur, mağarada yaşayırlar. İbrahim peyğəmbər mağarada doğulur və mağarada dəfn olunur.

Əshabi- Kəhfdə 7 gənc Qıtmır adlı itlə 300 ildən çox uyquya gedir.

İbrahim peyğəmbərin qardaşı oğlu Lutu və onun ailəsini məhv olmaqdan mağara qoruyur, hifz edir.

Məhəmməd peyğəmbərə ilk ayələr mağarada endirilir. O, müşrüklerin təqibindən mağarada can qurtarır.

Bu mağaralarda dinc xidmət edən, ömrünü-günü-nü Allaha dua etməkdə keçirən yurd salırmışlar.

Bəhram Gur ovunu qovalaya-qovalaya mağaraya girir, bir daha geri dönmür...

Keyxosrov da tax-tacdan vaz keçir, mağarada yox olur...

Bu hadisələr təsadüfi ola bilərlər?! Əsla!

Mağara bil-

diklerimiz sadəcə olaraq mağara deyillermiş.-Ana bətniymiş!

İnsan ana bətnində olanda özünü əsasən rahat və təhlükəsiz hiss edir.

Elə mağarada da!

Və əbədi rahatlıq tapır.

Təəssüflər olsun ki, "İnsanı təbiətə bağlayan bağlar qırdığından ildırım tanrı qəzəbi kimi çaxmır, çaylarda su pərisi, ağaclarda gizli, əsrarəngiz qüvvə qalmayıbdı. İlanlar müdrikliyi təcəssüm etdirmir, mağaralar isə ruhların sığındığı yer deyil. (Cəlal Bəydili)

P.S. Bir türk əsgəri terrorçularla döyüşdə aldığı ağır yaradan sonra mağarada içməyə saxladığı suyu içməmiş, onunla abdest alıb namaz qılıb keçinmişdir!

Allahı belə sevdilər!

Belə iman yiyəsi olarlar!

Və mağaraları belə mağara edirlər, bax!

Mağara

...Şah İsmayıl "Çaldıran döyüşü"ndən qabaq rəssam K.Behzadı və məşhur bir nəqqəşi heç kimə etibar etməmişdir.

Mağaradan başqa!

Onları döyüş qurtarana qədər bir mağarada gizlətməmişdi ki, sənətə, sənətkara xəter toxunmasın!

Döyüşdə uduzsa da, onları sağ-salamat görəndə şah çox sevinib və deyib:

-Şükürlər olsun ki, mən iki sənətkarı hifz edə bildim.

dan çıxan Ayı onu parça-parça edir.

Quranda 18-ci surə "Mağara" adlanır. Mağaranın müqəddəsliyi bununla da təməmlənir. Mağaralar aşıqlərə verilən vergi və butalarla da sıx bağlıymış.

Qurbanıya vergi mağarada verilib. Qurban öküzlerini götürüb kövsənə gəldi, qoşub yer əkmək istədi. Amma öküzlər xam idilər, getmədilər ki, getmədilər. Hərəsi bir yana çəkdi. Öküzləri açıb buraxdı, özü də zağada (mağarada) yatdı.

Yuxu gördü. Yuxuda Gəncə şəhərində Ziyad xanın qızı Pəri xanımı ona buta verirlər.

... Fəzlullah Nəimi yuxusunda ona "Mehdi" olduğu haqqında Adəm, İsa və Məhəmməddən nida gəldiyini iddia etdikdən sonra Təbrizi tərək edib İsfahana getmiş və orada Qilu dağında uzun müddət bir mağarada yaşamışdı...

Əgər əl üzməsən İrən mülkündən, Mağara küncündə qala bilməzsən!

Əvhədi demək istəyir ki, insan ədalətdə Keyxosrov, bilikdə Nasir Xosrov olsa da İrən mülkündən (tacı-taxtdan) əl çəkmədikcə, yəni dünyapərəstlik ehtiraslarından əl çəkmədikcə mağara küncündə məskən tuta bilməz!

Yuxarıda qeyd etmişdik ki, Mağaralar ana rəhmimi simvolizə edir. Ora sığınan birisinin yenidən və yeni dünya görüşü ilə dünyaya gəlməsini təmin edir.

Ürəyim yalındır, Ömür yolu daş-kəsəki O oyuq qayalar, Mağaralar Daşa dönmüş ağızlardır, Haraydan sonra Açıla qalmış

(V.Səmədoğlu)

Kimi səsləyir mağaralar? Kimdən, nədən ötrü ağız açıla qalmış, görəsən?